

Walenty Piłat

"Dawna a nowa Rosja. Z doświadczeń transformacji ustrojowej). Studia ofiarowane Profesorowi Janowi Sobczakowi w siedemdziesiątą rocznicę urodzin", Warszawa 2002 : [recenzja]

Acta Polono-Ruthenica 8, 330-331

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Dawna a nowa Rosja. Z doświadczeń transformacji ustrojowej. Studia ofiarowane Profesorowi Janowi Sobczakowi w siedemdziesiątą rocznicę urodzin, Warszawa 2002, ss. 513.

Nakładem wydawnictwa ASPRA-JR ukazał się obszerny tom rozpraw poświęcony Profesorowi Janowi Sobczakowi z okazji Jego siedemdziesiątej rocznicy urodzin. Ten imponujący tom sytuuje się także w kręgu naszych slawistycznych zainteresowań, choć szczególnie został tu wyakcentowany (to zrozumiałe) aspekt historyczny polsko-rosyjskich i rosyjsko-polskich kontaktów, powinowactw i paranteli. Nie sposób jednak rozpatrywać polsko-wschodniosłowiańskie kontakty kulturowe, literackie i językoznawcze bez uwzględnienia kontekstu historycznego. To truizm, tym bardziej więc cenną dla slawistów jest praca, która wieloaspektowo nakreśla różnorodne problemy owej „dawnej i nowej” Rosji. Od lat pracujemy (czego dowodem jest także niniejszy periodyk „Acta Polono-Ruthenica”) właśnie nad polsko-wschodniosłowiańskimi powiązaniem literackimi i językowymi.

Recenzowana praca składa się z kilku tematycznych rozdziałów. Pierwszy dotyczy Rosji carów i zawiera interesujące prace Andrzeja Andrusiewicza (Rzeszów), Michała Bohuna (Kraków), Zbigniewa Opackiego (Gdańsk), Selima Chazbijewicza (Olsztyn), Piotra Łasowskiego (Warszawa), Edwarda Wiśniewskiego (Łódź), Leszka Jaśkiewicza (Warszawa), Władysława Wica (Kraków), Wiesława Bolesława Łacha (Olsztyn), Pawła Piotra Wieczorkiewicza (Warszawa). Zestaw autorów doprawdy imponujący. Nie mniej imponujące są podjęte przez nich problemy. Trudno mi tu wnikać w merytoryczne oceny tekstów (nie jestem historykiem), ale jako nieprofesjonalny miłośnik dziejów Rosji muszę przyznać, że przedstawione materiały imponują rozległością tematyki, rzetelnymi i udokumentowanymi (to domena historyków) refleksjami i odkrywczymi konstatacjami. Jest to tym bardziej cenne, że na temat Rosji, zwłaszcza w Polsce, ukształtowało się wiele mitów i czasem niestety fałszywych opinii. Tu rola historyków jest wręcz nieoceniona. Dobrze się stało, że ten tom w swojej pierwszej części, ale i w kolejnych, z owymi mitami się rozprawia, spożytkowując rzetelne źródła historyczne.

Niewątpliwie dla przeciętnego polskiego czytelnika, a także dla badacza zainteresowanego tą problematyką szczególnie interesujące są kolejne rozdziały tej książki, dotyczące ZSRR i Rosji współczesnej, wątków polsko-rosyjskich i polsko-sowieckich. Historia stosunków między naszymi krajami wymaga gruntownego przebadania, zabarwienia tzw. białych plam, wyprostowania różnych faktów, które zarówno w byłym Związku Radzieckim, jak i w Polsce Ludowej były interpretowane zgodnie z obowiązującą wówczas ideologią (czyli często fałszowane lub wręcz pomijane). Z pewnością wiele ciekawych faktów wnoszą do tego zagadnienia artykuły Jana Bańbora i Dariusza Radziwiłłowicza (*Współpraca Reishwehry i Armii Czerwonej w latach 1920-1933*), Stanisława

Sierpowskiego (*Przystąpienie ZSRR do prac rozbrojeniowych Ligi Narodów w latach 1925-1927*) czy Antoniego Czubińskiego (*Biuro Informacyjne Partii Komunistycznych i Robotniczych (1947-1956) – organ nacisku Stalina na przywódców ruchu robotniczego Europy lat 1947-1953*). Wprawdzie bezpośrednio nie dotyczą one spraw polskich, to jednak na pewno fakty analizowane przez wymienionych autorów miały także znaczący wpływ na kształtowanie się polsko-radzieckich stosunków politycznych.

Sławistów szczególnie zainteresuje rozdział III prezentowanej pracy zbiorowej. Otwiera go artykuł Andrzeja Nowaka zatytułowany *Imperializm, nacjonalizm i historia: refleksje nad politycznym i ideowym kontekstem polsko-rosyjskiej współpracy naukowej w pierwszej ćwierci XIX wieku*. Znajdujemy tu także ciekawe teksty Andrzeja Szymta, Małgorzaty Szyberskiej, Franciszka Nowińskiego, Jacka Gzelli, Romana Jurkowskiego, Andrzeja Skrzyпка, Marka Jabłonowskiego, Henryka Strońskiego, Zbigniewa Anculewicza, Marka Kamińskiego, Wojciecha Malewskiego i Walentego Golcowa, podejmujące różnorodne problemy z dziejów polsko-rosyjskich stosunków od XIX w. aż do współczesności. Zainteresowany czytelnik na pewno znajdzie w tych tekstach wiele frapującego materiału na temat wciąż pozostających poza sferą oglądu naukowego kwestii skomplikowanych stosunków polsko-rosyjskich.

W ostatnich latach wielu historyków polskich podjęło badania często kontrowersyjnych i wciąż budzących emocje problemów, zwłaszcza polsko-radzieckich. Wydaje się, że prezentowana księga z powodzeniem wpisuje się w ten pejzaż naukowo-badawczy i stanowi dobre źródło wiedzy o Rosji nie tylko współczesnej.

Walenty Pilat, UWM w Olsztynie

Aleksander R. Sokołow, *Rosyjska dobroczynność w zwierciadle historii. Przedrewolucyjna historiografia działalności dobroczynnej i dobroczynnych instytucji*, polska redakcja naukowa prof. dr hab. Julian Auleytner, Sankt Petersburg –Warszawa 2002, ss. 141.

Książka historyka petersburskiego Aleksandra R. Sokołowa, pod redakcją naukową i ze wstępem znanego specjalisty z zakresu polityki społecznej profesora Juliana Auleytnera, choć niewielka pod względem objętościowym, stanowi przejrzystą, zwartą syntezę dorobku przedrewolucyjnej historiografii rosyjskiej, poświęconej dziejom działalności dobroczynnej i instytucji dobroczynnych. Autor jest dyrektorem Państwowego Archiwum Historycznego w Petersburgu i – jak podkreśla profesor Auleytner – „ma dostęp do nieprzebranych zasobów dokumentujących temat rosyjskiej filantropii pomiędzy wiekiem XVII a czasem rewolucji październikowej”.